

Schetsen uit het Echter land

door A. F. VAN BEURDEN.

VI.

LILBOSCH.

Het is een prachtig gezicht op de abdij met hare groote gebouwen tusschen het geboomte, met de hoogopgetrokken school, die als een massa afsteekt bij de lagere gebouwen, alles omgeven door tuinen, weilanden, die veertig-jaren noesten arbeid daar hebben doen ontstaan.

Want aanhoudend zwoegen heeft men daar moeten doen. Er stond eens een oude hoeve der familie Geusgens, over wie nog vele verhalen in omloop zijn, die wij hier nog eens zullen vertellen.

De hoeve lag aan het Heiselaarsbroek, hoog op de heide, enkele minuten van den grooten weg. Zij was een der grootere uit den omtrek.

De met balken opgezette, met gevlochten hout doorschoten leemen wanden droegen een groot, geschoren stroodak, waaruit de breede, lage schoorsteen uitkeek. De kleine vensters droegen in lood gevatte, verweerde ruitjes, en een groot kalken kruis was boven de ingang deur geschilderd. Binnen was het naar den alleroudsten trant ingericht. De groote ruimte, met gestampt en verhard leem bevloerd, waarin witte en bruine kleine kiezelsteentjes een vreemd model tapijt nabootsten, was voor een deel ingenomen door den overhangenden schoorsteenmantel, waaronder het vuur in den haard lustig tegen de ijzeren plaat brandde. De plaat gaf een groot Geldersch wapen te zien. Voor de plaats was aan een ijzeren dwarsstangetje de haak bevestigd, waaraan de ketel hing. Naast het vuur de pritter of groote stoel voor grootvader; een blaaspijp, een pookijzer, een bos gezwavelde „flumpen" van den marskramer gekocht voor een paar duiten, en in een bak de noodige turf en houtblokken, terwijl in den muur een gat was, waarin de dennentoorts voor avondlicht. Verdere meubelen waren een paar spinnewielen, een ronde klaptafel, wat stoelen, een groote, hard tikkende en nog harder slaande klok, een groote met beeldhouwwerk versierde kist, en tinwerk in de rekken. Hier huisde alles bijeen. Deed men de binnenachterdeur open, dan zag men het vee met de koppen voor de voedertrogen staan.

In het laatst der vóór-vorige eeuw woonde daar als eigenaar, de heer Geusgens, uit een arbeidzaam en sterk Zuid-Limurgsch geslacht gesproten. Al was de bodem niet willig, en al ging het bebouwen van groote oppervlakten voor het ontbreken van overvloed van mest moeilijk, hij pakte met zijne sterke zonen dapper aan. Van zijne zoons vertelt men nog staaltjes van groote kracht. Door de slechte, modderigé wegen gebeurde het nog al eens, dat een met hout of vruchten geladen kar vast bleef zitten. Konden de paarden de kar niet verzetten, dan ging men de vier zonen van Geusgens roepen; dezen bekeken de zaak dan eens, spanden de paarden uit, lichtten en trokken dan met hun vieren net zoo lang aan de

kar, tot ze weer op den rechten, vlakken weg stond. Daar hadden zij geen paarden voor noodig.

Bij den hof Lilbosch stond een groote schapenstal. Op de heide werden destijds veel schapen gehouden. Men spon en breide de wol zelf. Geusgens had heel wat schapen. In den winter, als de kou wat lang duurde, kwamen uit de Ardennen vele wolven afzakken en deden veel schade. Zoo was 's nachts een wolf door het vlechtwerk van den schaapsstal in den stal gedrongen en had vier schapen doodgebeten. Bij de hoeve lag een groote bloedhond aan den ketting. Hij had de aanwezigheid van den wolf, van zijn vijand, geroken, trok zich los, rende naar den stal door het gat naar binnen en begon met den wolf een strijd op leven en dood. Hij bleef overwinnaar, maar was zelf gewond. Dan sleepte hij de vier doode schapen op het lichaam van den wolf, als wilde hij bewijzen, dat hij zijn plicht gedaan had. Geusgens had onraad gemerkt, stond op toen het dag was en nam voor de voorzichtigheid zijn geladen geweer mede. Toen hij in den schapenstal kwam, zag hij den hond met bebloeden muil bij de vier gedooide schapen liggen. Van den wolf zag hij niets. Hij ontstak in hevigen toorn over den hond, dien hij den moordenaar waande en schoot hem plotseling dood. Toen zijn zoons kwamen en men het geval nader bezag, vond men den waren dader, den wolf. De oude Geusgens stond verslagen. Jaren later zeide hij nog, dat het verlies van zijn beste koe of paard hem liever geweest was, dan de dood van den trouwen hond.

Van de familie Geusgens ging het goed over op den predikant van der Leeuw te Stevensweert, die het in het begin der Fransche revolutie in steen optrok. Zoo stond Lilbosch tot 1883, toen het een andere bestemming kreeg, nuttiger en verhevener in menig opzicht. Het werd aangekocht door de Trappisten-Cisterciënsers.

DE ABDIJ.

Zoo werd de oude hoeve aan het Broek een Cisterciënserklooster. Het ontstaan, de voortgang, het wezen der orde is op vele wijzen uitstekend verklaard en beschreven, toch mogen wij niet verzuimen, zij het ook met een enkel woord, in het verleden terug te gaan.

De orde der Cisterciënsers draagt haren naam van het klooster Citeaux in Frankrijk, in 1098 gesticht. Het grootste sieraad der orde is de H. Bernardus, de Apostel der 12e eeuw. Oorlog en vervolging, nood en verdrukking brachten afwijkingen. Armand de Rancé, Abt van het klooster La Trappe, in 1140 nog tijdens het leven van den H. Bernardus gesticht, herstelde in 1662 niet alleen de gebouwen, die vervallen waren, maar bracht ook de strenge ordensregelen weer in eere: stilzwijgen, armoede, vasten, waken en werken, niet zonder tegenkanting en strijd. De Rancé stierf 75 jaren oud 20 Oct. 1700. Die Cisterciënsers, welke zich bij de hervorming van La Trappe hebben aangesloten, noemt men ook wel eens Trappisten.

's Zomers gaan de monniken om 8, 's winters om 7 uur ter ruste. Om 2 uur 's nachts houdt men de meditatie, bidt men de Metten tot 4 uur. Dan lezen de Priesters de H. Mis; om half zes wor-

den de Primen gemeenschappelijk gebeden, dan gaat men in het kapittel. Om zeven uur gaat ieder handenarbeid verrichten, les geven of doen, wat hem de plicht gebied. Om negen uur, het einde van den arbeid, gaat men ter kerke voor gemeenschappelijke gebeden en Hoogmis.

In de eetzaal of het refectorium staan langs de zijwanden twee lange eettafels. Boven dwars staat de tafel van den Abt; rechts zit de Prior, links de Subprior. Aan deze tafels zitten ook die gasten, welke tot de gemeenschappelijke tafel der monniken voor eenmaal worden toegelaten. Ieder monnik heeft een servet, een aarden bord, lepel, vork en mes. Voor ieder ligt een stuk grof brood, een pot met water en een flesch met cider of bier. Men brengt eene groetensoep of peulvruchten met olie op. Dan nog linzen of boonen, wortelen of knollen met aardappelen en een nagerecht van appelen of peren.

Van de tafel begeeft de monnik zich ter kerke, dan naar de cel. De klok roept hem weer aan het werk gedurende twee uur, dan om 5 uur ter Vesper met meditatie. Daarna gemeenschappelijk avondeten; een stuk brood, de rest van den cider en enkele vruchten. In den zomer eene portie warme aardappelen of boonen. Op de vele vastendagen is het ration brood slechts de helft. Na het avondeten geestelijke lezing, de Completen, waarop de rust volgt. Het bed is armelijk. Is de monnik ziek, dan wordt hij liefdevol verpleegd. Is hij den dood nabij, dan legt men hem op stroo en asch. De kleeding der Cisterciënsers is eenvoudig, een wit onderkleed met wit bovenkleed met lange mouwen en zwart scapulier. De kerk is ook eenvoudig ingericht, crucifix en kandelaars zijn van hout. De Cisterciënsers zijn zeer verspreid. Hunne werkzaamheid strekt zich uit zoowel tot gebed en meditatie als ontginning, landbouw, veeteelt, onderwijs en missiearbeid. Te Lilbosch wordt behalve het gebed, ook de landbouw beoefend, maar ook eene waardige plaats ingeruimd aan het onderwijs. Wie door de mooie kastanjelaan van den grooten weg naar de abdij gaat, ziet het reeds van zeer verre zichtbare gebouw van het gymnasium hooger en breeder en monumentaler worden.

Met de stichting van deze school hebben de Cisterciënsers aan vele ouders een grooten dienst bewezen. In 1894 gesticht, heeft de school, waarin behalve de klassieke wetenschappen ook de verschillende levende talen en bijbehorende vakken onderwezen worden door geleerde monniken, onder wie er zijn met doctorstitels, reeds veel goeds gesticht. Het onderwijs is degelijk, de lokalen zijn ruim en luchtig, de hulpmiddelen ruim. Het kabinet voor natuurkundige, land- en volkenkundige wetenschappen is bijzonder rijk voorzien. Groote wandeltochten der pensionairen in de omliggende groote bosschen wisselen het onderwijs af. Bijzonder als school voor Duitsche leerlingen gesticht is ze langzamerhand meer in de richting gebracht van het Nederlandche onderwijs.

De school beantwoordt volkomen aan haar doel en kan als een modelschool aangezien worden.

Abt der abdij is Pater Victor van den Eijnden, geboren te Dommelen in Noord Brabant, 3 April 1862. Hij trad in de orde der Trappisten te Achel 1887,

priester gewijd 1893; subprior te Echt 1893—1911; prior 1911—1912; in 1912 tot abt-gekozen der abdij Lilbosch, Echt.

Hoofd der school is Anselmus van Hooff, geboren te Dommelen 21 Aug. 1884, studeerde in 't St. Bernardcollege te Echt, in de orde der Trappisten 1903, doctor theologiae Rome 1908, doctor Kerkelijk Recht id. 1910, Magister Rome 1911—1913, Rector Lilbosch 1916, Definitior 1920—1921. Verschillende gedoctoreerde leeraren staan hem ter zijde.

Gods zegen blijve rusten op de stichting.